

1. ÜNİTE

TÜRKLERDE DEVLET TEŞKİLATI

A) İLK TÜRK DEVLETLERİNDE DEVLET TEŞKİLATI

1.1. İlk Türk Devletlerinde Yönetim Anlayışı

- İlk Türk devletlerinde devlete il (el) denilmiş ve devlet; Bağımsızlık (oksızlık), ülke, halk (kün) ve teşkilat olmak üzere dört unsurdan oluşmuştur.

Bağımsızlık (Oksızlık):

- İstiklalden mahrum bir topluluğu ölmüş olarak kabul eden ilk Türklerde bağımsızlığa oksızlık denilmiştir.

- Hiçbir kavme boyun eğmemek Türklerde millî bir karaktere dönüşmüştür.

Ülke:

- Bağımsız bir devletin hak ve yetkilerini herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan kullanabildiği coğrafi bir alandır.

- İlk Türk devletlerinde yurt sözü daha çok vatan için kullanılmış, o dönemde ülke sınırlarına da yaka denilmiştir.

Halk (Kün):

- “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın!” sözünde dile getirilen halk, devleti yaşatan ve kağanı başarılı kılan en önemli unsurdur.

- İlk Türklerde ferdin adaletle yönetilmesi ve ekonomik olarak rahat bir yaşantıya sahip olması esastır.

Teşkilat:

- Türkler, tarih boyunca çok iyi işleyen idari ve askerî teşkilatlar kurmuş ve bu sayede günümüze kadar varlıklarını devam ettirmiştir.

- Konargöçer hayat, Türklerin disiplinli ve teşkilatlı bir şekilde yaşamasını sağlamıştır.

- Yönetimde hâkimiyetin kaynağı kut anlayışı etrafında şekillenmiş, bu anlayışa göre kağan devleti yönetme yetkisini Tanrı'dan almıştır.

- Türklerde ilk devlet teşkilatını Asya Hun Hükümdarı Mete Han kurmuştur.

- İlk Türklerde devlet ikili teşkilata göre yönetilirdi.

- Asıl hükümdar ülkenin doğu kısmını yönetirken hükümdarın kardeşi de yabgu unvanıyla batı kısmını yönetirdi.

- Hükümdarın oğulları tiginler ise şad unvanıyla ülkenin değişik yerlerinde görev alırlardı.

HÜKÜMDAR :

Özellikleri:

- Bilge, alp (kahraman), erdemli ve adaletlidir.

Görevleri:

- Devleti, milleti ve töreyi düzene koyar.

- Halkın ihtiyaçlarını karşılar.
- Asayişi sağlar.
- Halkın refah düzeyini arttırır.
- Halkın sevgisini kazanır.

Kullandığı Unvanlar:

- Kağan, hakan, tanhu, şany, han, yabgu, idikut, ilteber, erkin, ilerif

Hâkimiyet Sembolleri:

- Otağ (hakan çadırı), Örgin (taht), kılıç, nevbet (davul), kur (kemer), berge (kamçı), kama (bıçak), kotuz (sorgu), tuğ (sancak), ordu, yay, toy (ziyafet)

1.2. İlk Türk Devletlerinin Teşkilat Yapısı

Yabgu: Ülkenin batı kısmını yöneten hanedan üyesidir.

Hatun: Hatun, kağanın eşidir ve devlet işlerinde söz sahibidir.

- Hatunlar gerektiği zamanlarda devlet reisliği ve naiplik (vekillik) de yaparlardı.

Kurultay (Kengeş, Toy): İlk Türk devletlerinde ülke meselelerinin görüşülüp karara bağlandığı yerdir.

Ayukı (Hkmet): Devlet işlerinin yürütülmesini sağlardı.

- Hkmetin başında aygucu veya ge adı verilen bir görevli bulunurdu.
- Asya Hunlarından itibaren Türklerde hkmet üyelerine buyruk (bakan) denilmiştir.

şad: Hanedan yesi komutanlara verilen isimdir.

Tigin: İlk Türk devletlerinde kağanın erkek çocuklarına tigin veya elig denilirdi.

- Tiginlere tecrübe kazansınlar diye bazı bölgelerin yönetimi verilirdi.
- Tiginleri; ataman, inal veya inanç gibi isimlerle anılan kişiler yetiştirirdi.

- İlk Türk devletlerinde devletin önemli meseleleri; toy, kurultay ve kengeş ismiyle anılan mecliste görüşülürdü.

- İlk Türk devletlerini güçlü kılan iki önemli unsur vardır. Bunlar aile ve ordudur.

- Türklerde ilk düzenli ordu teşkilatını kuran hükümdar, Mete Han'dır.

- Türklerde ordu-millet anlayışı olduğu için kadın-erkek ayrımı yapılmadan herkes savaşa hazır hâde bulunurdu.

- Bu sistemde ordu; onlu, yüzlü, binli ve on binli gibi gruplara ayırmıştır.

- Bunların başına onbaşı, yüzbaşı, binbaşı ve tmenbaşı gibi komutanlar atamıştır.

- Türklerdeki ordu teşkilatı Çinliler, Moğollar, Romalılar ve Ruslar gibi birçok ordu teşkilatına örnek olmuştur.

İlk Türk Devletlerinde Renklerin Dili

- İlk Türk devletlerinde de renkler hem toplum hem de devlet için birçok anlam ifade etmiştir.
- **Kara-Kuzey** : Yağız yer ve kara toprak için kullanılmıştır.
- **Ak (Beyaz)-batı** : Ululuk, adalet ve gücü temsil etmek anlamına gelirdi.
- **Sarı** : Merkez (Dünyanın merkezi)
- **Yeşil (Gök)-Doğu**: Dirilik, tazelik ve gençliği temsil ederdi. Eski Türk toplumunda gök (mavi) ve yeşil ortak kullanılmıştır.
- **Kızıl (Al)-Güney** : Tanrı, koruyucu ruh, ocak (ev), dirlik ve bağımsızlık anlamına gelirdi.

B) İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE DEVLET TEŞKİLATI

- İlk Türk İslam devletlerinin yönetim anlayışı, ilk Türk devletlerinin yönetim anlayışının devamı niteliğindedir.

1.3. İlk Türk İslam Devletlerinde Yönetim Anlayışı

- Hükümdarın, yönetme yetkisini Allah'ın lütfu olarak aldığına inanılır, hükümdar da ülkesini yönetirken kendisini Allah'a ve törelere karşı sorumlu hissederdi.
- Kökleri Hun Türklerine dayanan ve İslami Dönem'de de korunan Türk Cihan Hâkimiyeti anlayışı, İslami dönemde cihat ve İlayı Kelimetullah anlayışına (Allah'ın adını yüceltme) dönüşmüştür.
- İslam inancıyla birlikte Türk hükümdarları; kağan yerine sultan, yabgu yerine de melik gibi unvanları kullanmaya başlamış, bağımsızlık sembolleri olarak da halife adına hutbe okutmuşlardır.

Tıraz : Abbasi halifelerinin hâkimiyet sembolü olarak Türk hükümdarlarına gönderdikleri elbisenin adıdır.

- Bu elbisenin üzerine hükümdarın adı ve unvanı da işlenirdi.

Hilat: Abbasi halifeleri tarafından hükümdara gönderilen külah, kemer, kılıç, para, bayrak vb. hediyelerin bütünüdür.

Çetr: Saltanat şemsiyesidir.

Hutbe: Cuma ve bayram namazlarında hükümdarın adının, unvanının ve lakaplarının imam tarafından okunup dua edilmesine verilen isimdir.

Menşur: Abbasi halifelerinin, Türk hükümdarlarının iktidarını onayladıklarına dair gönderdikleri belgedir.

1.4. İlk Türk İslam Devletleri ile İlk Türk Devletleri Yönetim Anlayışı

- Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra kurulan devletler, konargöçer devlet olma özelliğinden yavaş yavaş sınırlanmaya başlamış, Türklerin ekonomik ve sosyal hayatlarında da değişimler olmuştur.
- İslam inancıyla birlikte Türk hükümdarları; kağan yerine sultan, yabgu yerine de melik gibi unvanları kullanmaya başlamış, bağımsızlık sembolleri olarak da halife adına hutbe okutmuşlardır.

1.5. İlk Türk İslam Devletleri ile İslam Öncesi Türk Devletlerinin Teşkilat Yapısı

HÜKÜMDAR

- Hükümdar İslamiyet öncesi Türk devletlerindeki Tanrı'dan verildiğine inanılan kut anlayışı, İslamiyet'in kabulüyle birlikte hükümdarın Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilmesiyle devam etmiştir.

- Hükümdar aynı zamanda saray, hükûmet, ordu ve adalet olmak üzere dört kurumun da başıydı.

Kullandığı Unvanlar:

Karahanlılar : Tonga, İlig, Buğra, Aslan, Kara, Kadir, Kılıç, Tamgaç, Han, Hakan, Terken

Büyük Selçuklular: Sultan, Sultan'ül Âlem, Sultan'ül Âzam, Şahaşah, Malük'ül Mülük, Emir, Melik, Es-sultanül-muazzam

Türkiye Selçukluları : Sultan'ül Bahreyn, Keykavus, Keyhüsrev, Sultan, Sultanül-azam, Sultanu'l-Arabi ve 'l-Acem

Bağımsızlık Sembolleri:

- Otağ, Örgin, Kılıç, Nevbet, Tuğ, Kur, Berge, Kama, Kotuz, Ordu, Yay, Toy, Para bastırma, Hutbe, Hilat, Çetr, Saray, Menşur, Tıraz

SARAY:

- İlk Türk devletlerinde kağanlar otağda oturur, ülkeyi buradan yönetirdi.

- Türk İslam devletlerinde yerleşik hayatın yaygınlaşması ile birlikte hükümdar ülkeyi saraydan yönetmeye başlamıştır.

İlk Türk İslam Devletlerinde Bazı Saray Görevlileri

Hacib / Hâce-i Büzürg / Tayangu: Hükümdarın halk ve saray görevlileri arasındaki ilişkilerini düzenlemekten sorumlu olan kişi.

Hares Emiri: Hükümdara ve devlete karşı suç işleyenleri cezalandıran görevli.

- Protokolde hacibden sonra gelirdi.

Vekil-i Hass / Vekil-i Der: Sultana ve ailesine ait olan işleri yapmak ve her gün yapılacak olan işler hakkında sultana bilgi vermek gibi saraya ait bütün işlere bakan görevli.

Silahdar: Silahlardan sorumlu olan görevli.

Abdar (Taştardar): Hükümdarın leğen ve ibriğini taşıyan, hükümdarın temizlik işleri ile ilgilenen görevli.

Çaşnigir: Hükümdarın sofrasından sorumlu olan, sofraya gelen yemeklerin tadına bakmak suretiyle hükümdarın zehirlenmesini engelleyen görevli.

Şarabdar / İdişçibaş: Hükümdarın sofrasındaki içeceklerden sorumlu olan görevli.

Cameda: Hükümdar ve ailesinin elbiseleriyle ilgilenen görevli.

Candar : Sarayın ve hükümdarın güvenliğinden sorumlu olan görevli.

Alemdar: Hükümdarın bayrak ve sancağını taşıyıp korumakla görevli olan kimse.

Hansalar / Aşçıbaş: Sarayın mutfağından sorumlu olan görevli.

HÜKÛMET:

- İslamiyet öncesi Türk devletlerinde siyasi, askerî, kültürel ve ekonomik meselelerin görüşülüp karara bağlandığı toy (kurultay) adı verilen meclislerin yerini, ilk Türk İslam devletlerinde divan adı verilen ve günümüzdeki Bakanlar Kurulu gibi çeşitli dairelerden oluşan bir kurum aldı.
- Bu divanların birleşmesiyle oluşan Divan-ı Saltanat'ın (büyük divan) başında hükümdarın birinci derecede yardımcısı olan vezir bulunur, devlet meseleleri bu divanda görüşülüp karara bağlanırdı.
- Karahanlılarda vezire yuğruş, Gaznelilerde ise hâce-i büzürg denilirdi.
- Vezirin atamasını ise bizzat hükümdar yapardı.
- Ayrıca vezirlerin emrinde bugünkü kabine sistemine benzer bir de divan bulunurdu.

TAŞRA:

- İlk Türk devletlerinde taşra diyebileceğimiz yerlerde görev yapan; yabgu, tigin ve tudun gibi görevliler vardı.
- Türk İslam devletlerinde ise “Ülke toprakları hanedanın ortak malıdır.” anlayışından hareketle, ülke toprakları melikler arasında bölüştürülmüştür.
- Taşra teşkilatı eyalet, vilayet, kaza ve köylerden oluşmuş, Selçuklularda eyalet yöneticisi valilere şihne adı verilmiştir.
- Her şehir ve kasabada mülkî yönetimden sorumlu bir amid, mali işlere bakan bir amil ve belediye işlerini düzenleyen bir de muhtesip bulunurdu.

ORDU (Askerî (Sü) Teşkilat)

Karahanlılar

- Türkmenler
- Gûlamlar
- Eyalet Ordusu

Büyük Selçuklular

- İkta Askerleri
- Gûlamlar
- Bağlı Devletler
- Türkmenler

Türkiye Selçukluları

- Gûlamlar
- Türkmenler
- Bağlı Devletler
- Ücretli Askerler
- İkta Askerleri

- İlk Türk İslam devletlerinde ordu-millet anlayışı devam etmiş, bu dönemde gûlam adı verilen yeni bir askere alma şekli uygulanmıştır.

C) OSMANLI DEVLET TEŞKİLATI

1.6. Osmanlı Devleti'nde Yönetim Anlayışı

- Osmanlı Devleti yönetim anlayışında ilk Türk devletleri ve Türk İslam devletlerinin etkisi devam etmiştir.
- Osmanlı Devleti, ülke yönetiminde daha merkeziyetçi bir yapıya sahipti.
- Bu devlet, 1839 Tanzimat Fermanı ile kanunun üstünlüğünü kabul etmiş, 1876'da meşruti yönetime geçerek halkın da yönetime katılmasını sağlamıştır.

1.7. Osmanlı Devleti ile İlk Türk İslam Devletlerinin Yönetim Anlayışı

- Osmanlı Devleti'nde ilk Türk İslam devletlerinde olduğu gibi divan teşkilatı ülke yönetiminde hükümdara yardımcı olmuştur.
- Divan teşkilatında vezir-i azam, vezirler, defterdar, nişancı ve kazasker gibi görevliler vardır.

Osmanlı Devleti ile Selçuklu ve Bizans Devletlerinin Yönetim Anlayışı

- Osmanlı Devleti, kurulduğu bölge itibari ile teşkilatlanmasını oluştururken Bizans, Türkiye Selçukluları ve Memlükler gibi bazı komşu ülkelerden de faydalanmıştır.

Tanzimat Öncesi, Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi Yönetim Anlayışları

- Klasik Dönem Osmanlı Devleti yönetim anlayışında padişahın mutlak otoritesi vardı ve son sözü padişah söylerdi.
- 1808'lerde Osmanlı Devleti, İstanbul ve taşrada kaybolan otoritesini yeniden tesis etmek amacıyla II. Mahmut Dönemi'nde ayanlar ile bir anlaşma yapılmıştır.
- Sened-i İttifak adı verilen bu belge ile Türk tarihinde bir padişah, ilk kez kendi gücü dışında bir başka gücü tanımıştır.
- XIX. yüzyılın ilk yarısına gelindiği zaman, Osmanlı Devleti içte ve dışta yaşadığı sorunları bertaraf etmekte zorlanmıştır.
- Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle kanun gücünün üstünlüğü ilk defa padişah tarafından kabul edilmiş ve padişah kendi haklarını sınırlandırmıştır.
- Bu ferman, Osmanlı Devleti'nde modern anlamda anayasacılığın başlangıcı olarak kabul edilmiş, bu gelişmeleri Islahat Fermanı (1856) ve meşruti yönetime geçiş izlemiştir.
- Osmanlı Devleti, Tanzimat ve Islahat Fermanı'ndan beklediği sonuçları alamamıştır.
- II. Abdülhamit'i ikna ederek 1876 tarihinde Türklerin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesini sağlamıştır.
- Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesiyle birlikte, Osmanlı Devleti'nde meşruti yönetime geçilmiştir.
- Tanzimat öncesi ve Tanzimat Dönemi (1839-1876) yönetim anlayışından farklı olarak padişahın yanında meclis de yerini almıştır.

Meşrutiyet Dönemi Fikir Akımları

- XX. yüzyılın başlarında, Osmanlı Devleti'nin dağılmasını engellemek için birtakım fikir akımları ortaya çıkmıştır.
- Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük, Batıcılık ve Adem-i Merkeziyetçilikten oluşan bu fikir akımları ülkeyi dağılmaktan kurtarmayı amaçlamıştır.

1.8. Osmanlı Devleti Teşkilat Yapısı

- Osmanlı devlet teşkilatı, merkez ve taşra teşkilatı olmak üzere ikiye ayrılmış sarayın bulunduğu İstanbul merkez; diğer yerler ise taşra olarak kabul edilmiştir.
- Osmanlı padişahlarının payitaht olarak adlandırdıkları İstanbul, tarih boyunca Dersaadet, Asitane, İstanbul, İslambol, Konstantiniyye ve Konstantinapolis gibi birçok isimle anılmıştır.

Merkez Teşkilatı

Padişah : Osmanlı Devleti'nde padişah mutlak otoriteye sahip olduğu için yasama, yürütme ve yargı yetkisini elinde bulundurmuş, gerek duyduğu zaman bu yetkileri vezirler ve divan üyeleri gibi çeşitli devlet görevlileriyle de paylaşmıştır.

Divan-ı Hümayun:

- Osmanlı Devleti, Orhan Bey zamanında Selçuklular, İlhanlılar ve diğer Türk devletlerini örnek alarak divan teşkilatını oluşturmuş, Osmanlı'da divana, Divan-ı Hümayun adı verilmiştir

Vezir-i Azam (Sadrazam)

- Padişahın vekilidir.
- Onun mührünü taşır ve savaş zamanında Serdâr-ı Ekrem unvanıyla orduyu komuta eder.

Kazasker (Kadıasker)

- Divandaki büyük davalara bakar.
- Kadı ve müderrislerin tayin ve terfi işleriyle de ilgilenir.

Nişancı–Tuğracı

- Yazışmalara bakar.
- Padişahın ferman ve beratlarına tuğra çeker.
- Ayrıca fethedilen toprakları tahrir (tapu) defterine kaydeder.

Vezirler

- Sadrazamın verdiği görevleri yerine getirir.

Defterdar

- Devletin gelir ve giderleriyle ilgilenir.

Kaptan-ı Derya (Kaptan Paşa)

- Deniz kuvvetleri komutanıdır.

Yeniçeri Ağası

- Başkentin güvenliğinden sorumludur.
- Vezir rütbesi olanlar divandaki toplantılara da katılır.

Saray :

- Konak veya hükümet binası anlamına da gelen saray, Osmanlı Devleti'nde padişahın özel hayatının geçtiği ve devlet işlerinin yürütüldüğü yerd.
- Sarayda oturan ilk padişah Orhan Bey'di ve Orhan Bey, Bursa'daki sarayda oturmuştu.
- I. Murat (1362-1389) Edirne'nin fethinden sonra burada da bir saray yaptırmış, bu iki saray İstanbul'un fethine kadar Osmanlı hükümdarlarına ev sahipliği yapmıştır.
- İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet Topkapı Sarayını yaptırmıştır.

- Topkapı Sarayında üç ana bölüm bulunur.

Bîrûn: Sarayın dış bölümüydü ve sarayın dış hizmetlerine bakan devlet görevlileri burada bulunurdu.

- Divanın toplandığı kubbealtı denilen yer de buradaydı.

Enderun: Padişaha hizmet eden görevlilerin bulunduğu yer olmakla birlikte, idari ve askerî yöneticilerin yetiştirildiği okulun da bulunduğu bölümdü.

- Enderun'da veya taşrada görevlendirme işlemine ise "çıkma" denilirdi.

Harem : Padişah ve ailesinin özel hayatının geçtiği bölüm, bir diğer deyişle padişahın eviydi.

Taşra Teşkilatı

- Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'du ve İstanbul dışındaki bütün topraklar taşra olarak adlandırılırdı.
- Taşrada; Eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da köylere ayrılırdı.
- Osmanlı idari teşkilatında eyaletler vergi düzeni esas alınarak salyâneli (yıllıklı) ve salyânesiz (yıllıksız) olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.
- Bir de İmtiyazlı (Ayrıcalıklı) İçişlerinde serbest, dışişlerinde merkezî otoriteye bağlı eyaletler vardı.

İdarî Birim	Yönetici	Güvenlik	Adalet
Eyalet	Beylerbeyi	Subaşı	Kadı
Sancak	Sancakbeyi	Subaşı	Kadı
Kaza	Kadı	Subaşı	Kadı
Köy	Köy Kethüdası	Yiğitbaşı	Kadı Naibi

OSMANLI ORDU TEŞKİLATI

A. KARA KUVVETLERİ

- I. Murat Dönemi'nde sınırların genişlemesiyle birlikte, ilk Türk İslam devletlerinde kullanılan gulam sistemine benzeyen bir sistem oluşturulmuştur.
- Pencik adı verilen bu sistemde Türk İslam örf ve âdetlerini öğrenen savaş esirleri, daha sonra Acemi Oğlanlar Ocağı'na alınır ve burada yedi-sekiz yıl eğitim aldıktan sonra kapıkulu ocaklarında göreve başlardı.

1-KAPIKULU ASKERLERİ

a- Kapıkulu piyadeleri (yaya askerler)

Acemi oğlanlar ocağı: Devşirmelerin ilk eğitildiği yer.

Yeniçeriler: Padişahı koruyan yaya kuvvetler.

Cebeciler: Silahlardan sorumlu askerî sınıf.

Topçular: Top döküp kullanan askerî sınıf.

Top arabacıları: Topları cepheye taşıyan askerî sınıf.

Humbaracılar: Havan topu yapan askerî sınıf.

Bostancılar: Sarayın güvenliğini sağlayan askerî sınıf

b-Kapıkulu Süvarileri (Atlı Askerler)

Silahdarlar ve sipahiler: Savaş esnasında padişahın otağını koruyan askerler.

Sağ ve sol ulufeciler: Savaşta ve barışta saltanat sancaklarını koruyan askerler.

Sağ ve sol garipler: Ordunun ağırlıklarını ve hazineyi muhafaza eden askerler.

2-EYALET ASKERLERİ

Timarlı sipahiler: Atlı askerî sınıf.

Akıncılar: Ordunun önünden giden keşif birliği.

Azaplar: Savaş esnasında ilk hücumu karşılayan öncü birlikler.

Yayalar ve müsellemler: Köprü tamiri ve yol yapımında görev alan askerler.

Yörükler: Siper kazma, kale tamiri ve yol açmada görevli askerler.

Deliler: Sınır boylarında görev yapan korkusuz süvari birlikleri.

Sakalar: Su ihtiyacını karşılayan askerler.

Beşliler: Sınırlardaki kaleleri koruyan askerler.

Gönüllüler: Sınırlardaki şehir ve kasabaları koruyanlar.

3.YARDIMCI KUVVETLER:

- Bağlı beylik ve devletlerin gönderdiği birlikler.

B. DENİZ KUVVETLERİ

- Osmanlı donanması (deniz kuvvetleri) ilk olarak Orhan Bey Dönemi'nde Karamürsel'de oluşturulmuş, donanma komutanına kaptan-ı derya, donanma askerlerine de levent adı verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Savaş Organizasyonu

- Osmanlı ordusu savaşa giderken ordunun geçeceği yol güzergâhlarında bulunan yerleşim yerlerindeki mülkî amirlere haber salınır, mülkî amirlerden güzergâh yollarının düzeltilmesi, köprülerin tamir edilmesi ve ordunun konaklayacağı yerlerde hazırlık yapılması istenirdi.

- Osmanlı ordusu sefere; sağ kol, orta kol ve sol kol olmak üzere üç ayrı koldan ilerlerdi.
- Yol güzergâhlarında ordunun konaklayacağı menzil denen yerlerde ambarlar bulunurdu.

Osmanlı Ordusunda Değişim

- Osmanlı Devleti'nde ordu XVI. yüzyıl sonlarına kadar eğitimli ve mükemmel bir yapıya sahipti.
- Ancak devşirme usulüne aykırı olarak Kapıkulu Ocakları'na eğitimsiz ve başıboş kimselerin girmesiyle askerî teşkilatta bozulmalar başlamıştır.
- XVII. yüzyılda Yeniçeri Ocağı ve Tımarlı Sipahi Teşkilatı'nın ıslahı için çeşitli çalışmalar yapılmış fakat bu çalışmalarda başarılı olunamamıştır.
- Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşünen II. Osman ise bu düşüncesi yüzünden hayatını kaybetmiştir.
- XVIII. yüzyılda I. Mahmut Dönemi'nde askerî alanda önemli ıslahatlar yapılmıştır.
- Fransız asıllı olan ve Osmanlı'da Humbaracı Ahmet Paşa adını alan Comte de Bonneval'ın (Kont Dö Bönivel) Osmanlı himayesine girmesi ile birlikte topçu ocağı ıslah edilmiş ve teknik subay okulu açılmıştır.
- I. Abdülhamid Dönemi'nde ise deniz mühendishanesi açılarak yenileşme çalışmaları devam ettirilmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde ordu sistemindeki bozulmaya karşı gerçek anlamda ıslahat girişimi XVIII. yüzyılda III. Selim tarafından yapılmıştır.
- Nizam-ı Cedid adıyla yeni bir ordu kurularak tımar sistemi yeniden düzenlenmeye çalışılmış, Kabakçı Mustafa İsyanı nedeniyle III. Selim ıslahatlarda istenilen sonuca ulaşamamıştır.
- Yeniçeri Ocağı'nın askerî disiplinden uzaklaşması üzerine, II. Mahmut iktidara gelişinin ilk yıllarında Sekban-ı Cedit adıyla yeni bir askerî birlik kurmuş ancak Yeniçeri Ocağı bu askerî birliğin kuruluşuna karşı çıkınca Sekban-ı Cedit'i kaldırmak zorunda kalmıştır.
- 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmıştır.
- Yeniçeri Ocağı'nın yerine, Asâkir-i Mansure-yi Muhammediye (Muhammed'in zafer kazanmış ordusu) adıyla yeni bir ordu kurulmuştur.
- II. Mahmut Dönemi'nde Askerî Tıp Okulu açılmış ve devletin doktor ihtiyacı bu şekilde karşılanmıştır.
- Askerî tıp okuluyla birlikte muvazzaf asker yetiştirmek maksadıyla Harp Okulu, Harp Okulu'na öğrenci yetiştirmek amacıyla da bugünkü ortaokul (rüştiye) ve liselerin (idadî) yerini tutan askerî rüştiye ve idadîler açılmıştır.
- II. Abdülhamid Dönemi'nde, Doğu Anadolu toprakları üzerinde bir Ermeni Devleti kurulmasını önlemek ve Rusya ile çıkacak bir savaş durumunda bölgede hazır silahlı güç bulundurmak amacıyla yerel halktan oluşan **Hamidiye Alayları** kurulmuştur
- Ayrıca bu dönemde Harp Akademisi (Erkan-ı Harbiye Mektebi) açılarak harp okullarından sınavla seçilen subaylara üst düzeyde askerî dersler verilmiştir.

II. Mahmut, Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi Devlet Teşkilatlanması

- XIX. yüzyıl, Osmanlı Devleti için zorunlu değişim ve dönüşümün tarihidir.
- 18. yüzyıldan itibaren önem kazanan reisülküttap, 19. yüzyılda Hariciye Nazırlığı'na dönüşerek dış politikadaki etkinliğini giderek arttırmıştır.
- II. Mahmut Dönemi'nde devlet yönetiminde önemli değişiklikler olmuştur.
- Merkezî bürokratik sistem yeniden ele alınarak Dar-ı Şûra-yı Askerî (askerî işler), Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye ve Dar-ı Şûra-yı Bab-ı Âli (yönetim işleri) oluşturulmuştur.
- Divan-ı Hümayun ise işlevselliğini yitirdiği için kaldırılmış, yerine nazırlıklar (bakanlıklar) kurulmuştur.

TANZİMAT DÖNEMİ MECLİSLERİ

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye

- Yüksek Mahkemedir.
- Kanun ve yönetmelik hazırlamıştır.
- 1861'de Tanzimat Yüksek Meclisi ile birleşmiştir.

Meclis-i Âli Tanzimat (Tanzimat Yüksek Meclisi)

- 1854'ten itibaren kanun ve yönetmelik hazırlama görevini devralmıştır.

Divan-ı Ahkam-ı Adliye (Yargıtay)

- 1868'de kurulmuştur.
- Şerî mahkemeler ve ticaret mahkemelerinin görev alanları dışında kalan hukuk ve ceza davalarına bakmıştır.

Şûra-yı Devlet (Danıştay)

- 1868'de kurulmuştur.
- Tanzimat Dönemi'nde yasa ve tüzüklerin hazırlanması görevini üstlenmiştir.

- Osmanlı aydınları XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyadaki anayasal gelişmelerden etkilenmiş, Genç Osmanlılar Cemiyeti'ne üye olan bu aydınlar, Osmanlı Devleti'ne Batı'daki anayasal nitelikleri kazandırmak için çalışmışlardır.

- Tanzimat ve Islahat fermanlarından istedikleri sonuçları alamayan Osmanlı aydınları, meşrutiyet yönetimine geçişle birlikte dağılmaktan kurtulacaklarına inandıkları için II. Abdülhamit'i tahta çıkarıp meşrutiyetin ilan edilmesini sağlamışlardır.

- Meşrutiyetin ilanı ile birlikte halk yönetime katılmış, meclis ise iki kısımdan oluşmuştur.

- Yeni açılan bu meclislerde Ayan Meclisi'nin üyelerini padişah, Mebusan Meclisi'nin üyelerini ise halk seçmişti.

1.9. Osmanlı Devleti ile İlk Türk İslam Devletlerinin Teşkilat Yapısı

- Osmanlı Devleti ve Selçuklularda Divan'ın İşlevi Osmanlı Devleti'nde divan, önemli devlet işlerinin (askerî, mali, idari ve hukuki) görüşülüp karara bağlandığı yerdi.

Ç) CUMHURİYET DÖNEMİ DEVLET TEŞKİLATI

1.10. Yeni Türk Devleti'nin Yönetim Anlayışı

- Ulus Devlet Ulus devlet anlayışı, Fransız İhtilali sonrası ortaya çıkan milliyetçilik düşüncesiyle birlikte yaygınlaşan modern devlet anlayışıdır.

Saltanatın Kaldırılması

- Saltanat ve halifeliğin kaldırılması konusunda yapılan tartışmalar sonucunda, 1 Kasım 1922'de TBMM'nin 308 numaralı kararı ile saltanat ile halifelik birbirinden ayrıldı ve saltanatın kaldırılması kabul edildi.

I. ve II. Meclisin Milletvekili Yapısı

- Türkiye Cumhuriyeti'nde güçler ayrılığı ilkesine uygun olarak yasama, yürütme ve yargı farklı organlarda toplanmıştır.
- Yürütme yetkisi cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar kurulu aracılığıyla kullanılmış, yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, yargı yetkisi de bağımsız mahkemelere verilmiştir.

1.11. Cumhuriyet Dönemi Devlet Teşkilatı

- Cumhuriyet, halkı yönetecek olan devlet başkanı ve milletvekillerinin belli bir süre için halk tarafından seçildiği yönetim biçimidir.
- Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçilmesi ile birlikte yasama milletvekillerine, yürütme cumhurbaşkanına, yargı da bağımsız mahkemelere verilmiştir.
- Yeni düzenleme ile cumhurbaşkanı ve başbakana ait yetkiler bütünüyle cumhurbaşkanında toplanmıştır.

Türkiye'de Genel Yönetim Teşkilatlanması

Cumhurbaşkanı

- Cumhurbaşkanının seçimi önceden Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılırdı.
- 2007 yılında yapılan halk oylaması sonucunda 1982 Anayasası'nda bir değişiklik yapılmış, yapılan bu değişiklikle Anayasa'ya; "Cumhurbaşkanı beş yıllığına halk tarafından seçilir." maddesi eklenmiştir.
- Cumhurbaşkanı devletin başı olarak Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder.

Başbakan

- Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçilmesi ile birlikte başbakanlık makamı kaldırılmıştır.

Bakanlar Kurulu

- Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçilmesi ile birlikte daha önce bakanlar kurulunda olan kararname çıkarma yetkisi cumhurbaşkanına devredilmiştir.
- Cumhurbaşkanının, bakanları Meclis içinden veya dışından atama yetkisi de vardır.

Bakanlıklar

- Yeni düzenlemeye göre bakanlık sayısı 25'ten 16'ya indirilmiş, Meclis içinden bakan olarak atananların milletvekilliğinin düşmesi kararlaştırılmıştır.

Merkezin Taşra Teşkilatı

- 2014 yılında yayınlanan "5747 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri İle İlgili Kanun" gereği bucaklar taşra teşkilatı olmaktan çıkarılmıştır.